

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

LGD.410.022.02.2020

Pani
Violetta Karwalska
Dyrektor
Samodzielnego Publicznego
Miejskiego Zakładu Opieki Zdrowotnej
w Słupsku
ul. Juliana Tuwima 37
76-200 Słupsk

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/079 – Dostępność profilaktyki i leczenia dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości i chorób cywilizacyjnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Samodzielny Publiczny Miejski Zakład Opieki Zdrowotnej w Słupsku, ul. Juliana Tuwima 37, 76-200 Słupsk (dalej: „SP MZOZ”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Violetta Karwalska, Dyrektor SP MZOZ, od 28 stycznia 2020 r. W okresie objętym kontrolą Dyrektorem SP MZOZ była poprzednio (do 27 stycznia 2020 r.) Maria Mazur.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Rozwiązania organizacyjne zabezpieczające udzielanie świadczeń zdrowotnych dzieciom i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych. 2. Skuteczność diagnozowania i leczenia dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych. 3. Rozmiar prowadzonych działań profilaktycznych na rzecz zapobiegania i eliminowania u dzieci i młodzieży zaburzeń metabolicznych wynikających z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2018-2020 (I kwartał) z uwzględnieniem zdarzeń wcześniejszych i późniejszych o ile miały wpływ na działalność jednostki w kontrolowanym zakresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontroler	Mariusz Syrek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/189/2020 z 20 października 2020 r. (akta kontroli str. 1-5, 730)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Funkcjonujące w SP MZOZ rozwiązania organizacyjne zabezpieczały udzielanie świadczeń zdrowotnych dzieciom i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości i chorób cywilizacyjnych. Zasoby kadrowe i wyposażenie objętej badaniem Poradni Dzieci Zdrowych³ umożliwiały realizację zadań w zakresie diagnostyki ww. zaburzeń. Według danych wykazanych przez SP MZOZ w funkcjonującym w tej jednostce systemie informatycznym i raportowanych do NFZ w latach 2018-2019 badania bilansowe wykonano u 61,5% pacjentów podlegających takim badaniom. W SP MZOZ nie wprowadzono ograniczeń w zakresie zlecania przez lekarzy badań laboratoryjnych dla dzieci i młodzieży. Zorganizowany w SP MZOZ system kontroli wewnętrznej obejmował m.in. prowadzenie dokumentacji medycznej pacjentów, jednak nie był w tym zakresie w pełni skuteczny, nie zapewnił również weryfikacji prawidłowości i rzetelności gromadzenia i wykazywania danych sprawozdawczych w zakresie liczby pacjentów na liście aktywnej lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej (dalej: „POZ”), w tym podlegających bilansowi zdrowia oraz pacjentów, którym taki bilans wykonano. Nie dokonano ponadto zgłoszenia do Narodowego Funduszu Zdrowia (dalej: „NFZ”) zastępstw lekarzy w Poradni Dzieci Zdrowych, pomimo takiego obowiązku nałożonego postanowieniami umowy, zawartej z ww. podmiotem.
--------------	---

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 (dalej: „ustawa o NIK”).

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Wytypowana do szczegółowego badania Poradnia Dzieci Zdrowych (udzielająca świadczeń dzieciom i młodzieży z zakresu profilaktyki, diagnostyki i leczenia zaburzeń metabolicznych), funkcjonująca w Przychodni Rejonowej SP MZOZ w Słupsku, przy ul. Westerplatte 1.

Podejmowane przez SP MZOZ działania zmierzające do diagnozowania i leczenia dzieci i młodzieży, u których stwierdzono otyłość lub zaburzenia metaboliczne wynikające z otyłości były na ogół skuteczne. Kontrola dokumentacji medycznej pacjentów wykazała, że badania bilansowe dokumentowano, podejmowano też działania zmierzające do leczenia pacjentów, których dokumentację medyczną objęto kontrolą. Stwierdzono jednak przypadki braków w dokumentowaniu ww. badań oraz wpisania do dokumentacji błędnych diagnoz po ich przeprowadzeniu.

SP MZOZ realizował szereg działań profilaktycznych polegających na promocji zdrowia wśród dzieci i młodzieży. Polegały one m.in. na organizowaniu spotkań edukacyjnych, prowadzeniu w mediach internetowych poradnictwa w zakresie zdrowego stylu życia, wydaniu poradnika o żywieniu w nadwadze i otyłości, a źródłem finansowania ww. działań były m.in. środki przyznane SP MZOZ przez Miasto Słupsk na realizację projektu „Zdrowie – Mama i Ja”⁴, dotyczącego m.in. zdrowego odżywiania dzieci i młodzieży oraz profilaktyki nadwagi i otyłości.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozwiązania organizacyjne zabezpieczające udzielanie świadczeń zdrowotnych dzieciom i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych

Opis stanu faktycznego

1.1. SP MZOZ jest wpisany (pod nr 000000011539) do rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą, prowadzonego przez Wojewodę Pomorskiego. Organem założycielskim SP MZOZ jest Rada Miejska w Słupsku⁶. Organami SP MZOZ są: Dyrektor (zatrudniany przez Prezydenta Miasta Słupska) oraz Rada Społeczna (powoływana i odwoływana przez Radę Miejską w Słupsku). W skład SP MZOZ wchodzi pięć przychodni rejonowych, zakład rentgenodiagnostyki oraz gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej w 23 szkołach podstawowych, ponadgimnazjalnych i średnich na terenie Słupska.

(akta kontroli str. 6-32, 352)

SP MZOZ w okresie objętym kontrolą udzielał świadczeń dzieciom zdrowym w wyodrębnionych (posiadających osobne wejścia i pomieszczenia) poradniach dzieci zdrowych, zorganizowanych w czterech z pięciu przychodni rejonowych⁷. W harmonogramach pracy lekarzy wyodrębniono czasowo godziny przyjęć dzieci zdrowych i dzieci chorych.

(akta kontroli str. 13-14, 34, 383)

Zadaniami z zakresu rozpoznania, planowania i zabezpieczania potrzeb zdrowotnych pacjentów w SP MZOZ zajmowali się:

- lekarze POZ, planujący i realizujący opiekę lekarską nad dzieckiem z uwzględnieniem miejsca udzielania świadczenia (w warunkach ambulatoryjnych i domowych);

⁴ Finansowany przez Miasto Słupsk projekt, na który składało się pięć programów profilaktycznych: „Jakość narodzin – jakość życia”, „Karmienie piersią najlepsze dla matki i dziecka”, „Profilaktyka rozwojowej dysplazji stawów biodrowych u niemowląt”, „Planowanie rodziny odpowiedzialnym rodzicielstwem” i „Zdrowe życie – dobre życie”.

⁵ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Rada Miejska w Słupsku uchwałą Nr XLVIII/516/98 z 17 czerwca 1998 r. przekształciła Miejski Zakład Opieki Zdrowotnej w Słupsku w SP MZOZ, który przejął majątek przekształconej jednostki.

⁷ Poradni takiej nie zorganizowano w przychodni SP MZOZ przy ul. Tuwima w Słupsku.

- pielęgniarki POZ, planujące i realizujące kompleksową opiekę pielęgniarską (w zakresie posiadanych kompetencji) nad dzieckiem w środowisku zamieszkania, z uwzględnieniem miejsca udzielania świadczenia;
- pielęgniarki środowiska nauczania i wychowania (w ramach profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą w miejscu nauczania).

Zarządzanie zadaniem z zakresu działań profilaktycznych, promujących zdrowy styl życia w ramach projektu „Zdrowie – Mama i Ja” przypisano jednemu z lekarzy, pielęgniarce, dietetykowi, doradcy żywieniowemu i higienistce stomatologicznej.

Realizację zadań dotyczących sprawozdawczości przypisano w zakresach czynności: pracownikowi komórki ekonomiczno-finansowej (w zakresie realizacji projektu „Zdrowie – Mama i Ja”), Kierownikowi Medycyny Szkolnej (w zakresie medycyny szkolnej) oraz Pełnomocnikowi ds. Zarządzania Jakością (w zakresie akredytacji). Sprawozdawczość w zakresie raportowania zadań do NFZ i Ministerstwa Zdrowia przypisano w zakresach czynności, odpowiednio: specjaliście ds. rozliczeń z NFZ oraz specjalistom ds. środków trwałych i statystyk medycznych.
(akta kontroli str. 34, 384, 415-457, 463, 719-724, 733-739)

SP MZOZ posiada certyfikat (wydany na okres od 18 sierpnia 2018 r. do 17 sierpnia 2021 r.) Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji S.A. w zakresie POZ, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, diagnostyki obrazowej, diagnostyki laboratoryjnej, stomatologii oraz medycyny pracy, a 16 grudnia 2019 r. uzyskał (na okres trzech lat) akredytację Ministra Zdrowia w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych.

Za lata 2018 i 2019 w każdej komórce organizacyjnej SP MZOZ przeprowadzono (na podstawie wewnętrznych programów) badania audytowe. Celem tych badań było ustalenie zgodności działania SP MZOZ z normami określonymi w certyfikacie⁸. W Poradni Dzieci Zdrowych badaniami audytowymi objęto m.in. znajomość przez pracowników instrukcji „Edukacja pacjenta z nadwagą i otyłością”. W badaniu ww. Poradni za 2018 r. nie stwierdzono nieprawidłowości, natomiast za 2019 r. – stwierdzono braki w dokumentacji medycznej pacjentów.

Z wyjaśnień Dyrektor SP MZOZ wynika, że:

- Kierownik Przychodni pouczyła lekarza odpowiadającego za ww. nieprawidłowość o konieczności prawidłowego prowadzenia dokumentacji medycznej, a audytor podczas ponownego badania (w dniu 6 lutego 2020 r.) nie stwierdził w ww. zakresie nieprawidłowości;
- w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości prowadzono, pod nadzorem audytora i kierownika danej jednostki, działania korygujące. Najczęstszą formą tych działań były szkolenia pracowników. Efekt działań był zatwierdzany przez Pełnomocnika ds. Jakości, a obszar, w którym nieprawidłowości wystąpiły, poddawano kolejnemu badaniu podczas audytu w następnym roku.

(akta kontroli str. 34, 384-385, 464-480, 528-547, 550-551, 607-610, 731-732)

1.2. W przekazywanych do Ministerstwa Zdrowia sprawozdaniach o działalności i pracujących w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej (dalej: „sprawozdania MZ-11”) za 2018 r. i 2019 r. wykazano, że w SP MZOZ zatrudniano (odpowiednio) 63 lekarzy (w tym 12 pediatrów) i 62 lekarzy (w tym 12 pediatrów).

(akta kontroli str. 43-80)

Na liście aktywnej lekarzy POZ, według stanów na dzień 1 stycznia: 2018 r., 2019 r. i 2020 r. oraz na dzień 31 marca 2020 r., wykazano (odpowiednio): 49 365, 48 851, 47 846 i 47 904 pacjentów, w tym (odpowiednio): 11 431, 12 237, 13 145 i 13 285 pacjentów w wieku 0-18 lat (pacjenci w tym przedziale wiekowym stanowili –

⁸ PN-EN ISO 9001:2015-10 i PN-EN ISO 14001:2015-09.

odpowiednio: 23,2%, 25,1%, 27,5% oraz 27,7% ogółu pacjentów). Liczba pacjentów w wieku 0-18 lat pomiędzy 1 stycznia 2018 r., a 31 marca 2020 r. wzrosła o 1 854. W latach 2018, 2019 i w I kwartale 2020 r. SP MZOZ udzielił (odpowiednio): 240 833, 240 018 i 61 786 świadczeń zdrowotnych, w tym: 53 559, 54 812 i 14 715 świadczeń pacjentom w wieku 0-18 lat.

(akta kontroli str. 374-375, 526)

Według danych wykazanych przez SP MZOZ w funkcjonującym w tej jednostce systemie informatycznym i raportowanych do NFZ:

- w 2018 r. badaniom bilansowym podlegało 5 219 pacjentów w wieku 0-18 lat (zbadano 3 062, tj. 58,7% takich pacjentów), w tym: 622 dzieci w wieku dwóch lat (zbadano 554, tj. 89,1% takich dzieci), 563 dzieci w wieku czterech lat (zbadano 443, tj. 78,7% takich dzieci), 740 dzieci podlegających rocznemu obowiązkowemu przygotowaniu przedszkolnemu (zbadano 285, tj. 38,5% takich dzieci), 759 uczniów klasy III szkoły podstawowej (zbadano 349, tj. 46,0% takich uczniów), 680 uczniów klasy VII szkoły podstawowej (zbadano 236, tj. 34,7% takich uczniów), 622 uczniów I klasy szkoły ponadgimnazjalnej (zbadano 376, tj. 60,5% takich uczniów), 591 uczniów ostatniej klasy szkoły ponadgimnazjalnej (zbadano 284, tj. 48,1% takich uczniów);
- w 2019 r. badaniom bilansowym podlegało 5 053 pacjentów w wieku 0-18 lat (zbadano 3 257, tj. 64,5% takich pacjentów), w tym: 656 dzieci w wieku dwóch lat (zbadano 588, tj. 89,6% takich dzieci), 567 dzieci w wieku czterech lat (zbadano 473, tj. 83,4% takich dzieci), 716 dzieci podlegających rocznemu obowiązkowemu przygotowaniu przedszkolnemu (zbadano 274, tj. 38,3% takich dzieci), 740 uczniów klasy III szkoły podstawowej (zbadano 394, tj. 53,2% takich uczniów), 686 uczniów klas VII szkoły podstawowej (zbadano 364, tj. 53,1% takich uczniów), 634 uczniów I klasy szkoły ponadgimnazjalnej (zbadano 430, tj. 67,8% takich uczniów); 494 uczniów ostatniej klasy szkoły ponadgimnazjalnej (zbadano 252, tj. 51,0% takich uczniów).

Z wyjaśnień Dyrektor SP MZOZ wynika, że niski wskaźnik wykazanych badań bilansowych był między innymi efektem błędów popełnianych przez lekarzy podczas kwalifikacji wizyt – część badań bilansowych wprowadzano do ww. systemu jako porady lekarskie.

(akta kontroli str.376-377, 525, 740, 742)

Według danych ze sprawozdań MZ-11 w latach 2018 i 2019 w SP MZOZ zdiagnozowano otyłość u (odpowiednio) 16 i 35 pacjentów w wieku 0-18 lat. Dane w ww. zakresie były mniejsze o (odpowiednio) 129 i 232 pacjentów od danych wykazanych w funkcjonującym w tej jednostce systemie informatycznym i raportowanych do NFZ.

Dyrektor SP MZOZ wyjaśniła, że do NFZ raportuje się dane z jednostką chorobową E66 dotyczące wizyt, w trakcie których lekarz otyłość wpisał jako przynajmniej jedno z rozpoznań. Natomiast dane w MZ-11 dotyczą pacjentów, u których otyłość zakwalifikowano jako chorobę przewlekłą i z tego powodu objęto pacjentów opieką czynną.

(akta kontroli str. 53, 72, 81, 674-679, 708-709, 711)

Dane w zakresie liczby pacjentów: na liście aktywnej lekarzy POZ, podlegających bilansowi zdrowia i liczby pacjentów, którym wykonano bilans zdrowia, wykazane w przekazanych do Ministra Zdrowia sprawozdaniach MZ-11 za 2018 r. i 2019 r., nie były zgodne z danymi w ww. zakresie, gromadzonymi w funkcjonującym w SP MZOZ systemie informatycznym i raportowanymi do NFZ, co opisano w dalszej treści wystąpienia.

(akta kontroli str. 43-80, 674-679, 708-712, 725-726)

1.3. W funkcjonujących w ramach SP MZOZ poradniach dzieci zdrowych w okresie objętym kontrolą prowadzono ewidencję noworodków i badań profilaktycznych, do której wpisywane były zgłoszenia urodzonych dzieci, daty pierwszych odwiedzin pielęgniarki środowiskowej oraz oceny rozwoju dziecka w ramach bilansu dwulatka, czterolatka i pięciolatka.

Z wyjaśnień Dyrektor SP MZOZ wynika, że:

- w przychodniach w miejscach ogólnodostępnych (przy rejestracji i przy gabinetach lekarskich) na początku każdego roku wywieszano informację o konieczności wykonania badania bilansowego. W informacji podawano roczniki dzieci, które takiemu badaniu podlegają. Pacjent podlegający testom przesiewowym w danym roku powiadamiany był o tym ustnie przez personel medyczny w trakcie rejestracji wizyt, podczas patronaży pielęgniarek środowiskowych oraz w czasie teleporad. Ponadto, przychodnie współpracowały z pielęgniarkami szkolnymi, które przeprowadzają testy przesiewowe i informują rodziców o konieczności zgłaszania się pacjentów na badania bilansowe;
- w sytuacjach, gdy pacjent nie zgłaszał się na wizytę, na której miał być wykonany bilans powiązany ze szczepieniem, lekarz odnotowywał ten fakt w dokumentacji medycznej. Pielęgniarka odnotowywała fakt niezgłoszenia się na szczepienie w karcie szczepień i wysyłała powiadomienie listem poleconym do rodziców (powiadomienia wpisywano do rejestru). W przypadku bilansów nie związanych ze szczepieniem rodzice dziecka informowani byli telefonicznie, a w przypadku nieodebrania połączenia, informację przesyłano im za pomocą wiadomości sms⁹ (zdarzenie odnotowywano w dokumentacji medycznej pielęgniarki środowiskowej);
- podczas badań bilansowych wykonywano pomiary antropometryczne, fizykalne oraz wywiad w celu oceny stanu zdrowia. Dane odnotowywano w elektronicznej dokumentacji medycznej. Do zadań lekarzy należało zlecenie skierowań na badania diagnostyczne i kierowanie pacjentów do poradni specjalistycznych.

(akta kontroli str. 312-342, 400-412, 604-606, 649-651)

W latach 2018-2020 (I kwartał) w Poradni Dzieci Zdrowych zatrudnionych było dwóch lekarzy, posiadających specjalizację z zakresu pediatrii. Do ich obowiązków należało m.in. monitorowanie prawidłowości rozwoju dzieci i młodzieży, prowadzenie badań bilansowych, w tym przesiewowych, kierowanie pacjentów do przychodni specjalistycznych. Ww. lekarze zapoznali się w październiku 2018 r. z wytycznymi akredytacyjnymi dotyczącymi postępowania z pacjentami z nadwagą i otyłością, a w trakcie kontroli NIK jeden z nich przedstawił zaświadczenie o ukończeniu w 2019 r. kursu z zakresu wybranych problemów klinicznych, w którym jednym z tematów wykładów była otyłość i cukrzyca.

(akta kontroli str. 312-324, 381-382, 388-399, 585-592)

Zgodnie z informacjami zawartymi na Portalu Potencjału w latach 2018-2020 (I kwartał):

- ww. lekarze przyjmowali pacjentów od poniedziałku do piątku, zapewniając dostęp do badań przez dwa dni w godzinach od 7:30 do 15:05, przez dwa dni w godzinach od 7:30 do 18:00 i przez jeden dzień w godzinach od 7:30 do 14:00 (w ramach czasowych placówki, podanych w harmonogramach do umowy z NFZ), przy czym w Poradni Dzieci Zdrowych każdy z ww. lekarzy pracował po dwie godziny dziennie, od poniedziałku do czwartku (zapewniając dzieciom zdrowym dostęp do lekarza: przez dwa dni w tygodniu w godzinach od 10.00 do 14.00 i przez dwa dni w tygodniu w godzinach od 11.00 do 17.00, a od 1 czerwca 2018 r. – od 11.00 do 16.00);

⁹ Wiadomość tekstowa w cyfrowych sieciach telefonii komórkowej.

- średni tygodniowy czas pracy jednego z ww. lekarzy w każdym z badanych okresów wyniósł 37 godzin i 55 minut, a drugiego – 30 godzin i 20 minut (co było zgodne z postanowieniami zawartych z tymi lekarzami kontraktów).

Pod opieką każdego z ww. lekarzy było, według stanów na dni 31 grudnia 2018 r., 31 grudnia 2019 r. i 31 marca 2020 r. (odpowiednio): 1 415 i 1 615 pacjentów, 1 645 i 1 566 pacjentów oraz 1 675 i 1 559 pacjentów.

(akta kontroli str. 82-311, 343-351, 358-373, 413-414, 458-462, 548-549)

1.4. Zgodnie z ust. 4 pkt 3 lit. d, i oraz j Części V załącznika Nr 1 do rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej¹⁰, gabinet lekarski w Poradni Dzieci Zdrowych był wyposażony w wagę medyczną ze wzrostomierzem, cztery aparaty do mierzenia ciśnienia tętniczego krwi (w tym trzy z kompletem mankietów dla dzieci i jeden dla dorosłych) oraz w glukometr.

(akta kontroli str. 353-357)

1.5. W SP MZOZ nie określono zasad i limitów skierowań na badania diagnostyczne.

Z wyjaśnień Dyrektor SP MZOZ wynika, że:

- lekarz sam decyduje o rodzaju i liczbie wykonanych badań diagnostycznych koniecznych do postawienia diagnozy, zastosowania leczenia i w razie podejrzenia choroby wystawia skierowanie do specjalisty prosząc o konsultację w celu dalszego leczenia;
- po zakończonym okresie rozliczeniowym (miesiąc, kwartał, rok) sporządzana jest statystyka w celu analizy liczby zlecanych badań, liczby udzielonych porad i ich wartości. Nie dokonuje się oceny zasadności zlecanych badań. Obowiązek sporządzania analizy wyników z wewnętrznych zasad kontroli zarządczej;
- każde zlecone badanie diagnostyczne jest ważne w procesie leczenia pacjenta i postawienia poprawnej diagnozy, a dyrekcja SP MZOZ nie kwestionuje sposobów leczenia pacjentów, gdyż odpowiedzialność za nie ponoszą lekarze. Analizy ilościowe sporządza się w celach statystycznych oraz porównawczych – nie są one wykorzystywane do ewentualnych działań dyscyplinujących.

(akta kontroli str. 35, 385, 432-457, 481-502, 517, 583-584, 727-729)

W latach 2018-2020 (I kwartał) SP MZOZ uzyskał łączne przychody ze stawek kapitałowych¹¹ w kwocie 35 245,2 tys. zł¹² (14 794,7 tys. zł w 2018 r., 16 256,3 tys. zł w 2019 r. i 4 194,2 tys. zł w I kwartale 2020 r.). W tym samym okresie wydatki na diagnostykę laboratoryjną wyniosły łącznie 2 999,8 tys. zł¹³ (1 261,1 tys. zł w 2018 r., 1 383,2 tys. zł w 2019 r. i 355,5 tys. zł w I kwartale 2020 r.). Wskaźnik procentowy wydatków na diagnostykę laboratoryjną do przychodów ze stawek kapitałowych wyniósł 8,5% w każdym z ww. okresów.

W SP MZOZ nie prowadzono wyodrębnionej ewidencji finansowo-księgowej dla wydatków na zadania z zakresu promocji zdrowia. Edukacją i profilaktyką zajmowali się lekarze i pielęgniarki (środowiskowa, medycyny szkolnej i położna) podczas kontaktu z pacjentem – kosztem takich działań było wynagrodzenie finansowane ze stawki kapitałowej przekazywanej przez NFZ.

Dyrektor SP MZOZ wyjaśniła, że działania w zakresie edukacji zdrowotnej były prowadzone również w ramach projektu „Zdrowie – Mama i Ja”. W okresie objętym

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 736, ze zm.).

¹¹ Kwota określona przez NFZ przy finansowaniu świadczeń w zakresie POZ.

¹² W badanym okresie SP MZOZ uzyskał również dotację w kwocie 1.860,0 tys. zł z Urzędu Miejskiego w Słupsku na zadania związane z realizacją projektu „Zdrowie – Mama i Ja”.

¹³ Wydatki na diagnostykę laboratoryjną zlecane przez lekarzy pediatrów wyniosły: 223,6 tys. zł w 2018 r., 235,8 tys. zł w 2019 r. i 64,3 tys. zł w I kwartale 2020 r.

kontrolą z otrzymanej na realizację tego projektu kwoty 1.860,0 tys. zł wydano 1.800,3 tys. zł, na realizację pięciu programów profilaktycznych przez pięć poradni SP MZOZ¹⁴, jednak nie jest możliwe wskazanie, jaką część ww. kwoty przeznaczono na promocję zdrowego odżywiania.

(akta kontroli str. 597-601, 611-612, 671-673, 740, 742-743)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dane w zakresie liczby pacjentów: na liście aktywnej lekarzy POZ, podlegających bilansowi zdrowia i pacjentów, którym wykonano bilans zdrowia, wykazane w przekazanych do Ministra Zdrowia sprawozdaniach MZ-11 za 2018 r. i 2019 r., nie były zgodne z danymi w ww. zakresie, gromadzonymi w funkcjonującym w SP MZOZ systemie informatycznym i raportowanymi do NFZ. Stwierdzono, że:

- liczba pacjentów na liście aktywnej lekarzy POZ wykazana w sprawozdaniu MZ-11 za 2018 r. (49 430) była większa o 505, a za 2019 r. (54 638) – większa o 6 786 od raportowanej do NFZ za pośrednictwem ww. systemu;
- liczba pacjentów podlegających bilansowi zdrowia wykazana w sprawozdaniach MZ-11 za 2018 r. (5 009) i za 2019 r. (4 979) była mniejsza o – odpowiednio – 210 i 74 od wykazanej w ww. systemie i raportowanej do NFZ;
- liczba pacjentów, którym wykonano bilans zdrowia wykazana w sprawozdaniach MZ-11 za 2018 r. i 2019 r. (1 794 i 1 737) była mniejsza o – odpowiednio – 1 268 i 1 520 od wykazanej w ww. systemie i raportowanej do NFZ.

Z wyjaśnień Dyrektor SP MZOZ:

- odnośnie różnic w liczbie pacjentów na liście aktywnej lekarzy POZ wynika, że różnice w danych za 2018 r. zostały prawdopodobnie spowodowane zaliczeniem przez ww. system pacjentów nieubezpieczonych, a w danych za 2019 r. – prawdopodobnie z błędu w algorytmie ww. systemu. SP MZOZ nie jest w stanie dokładnie wyjaśnić tych rozbieżności, ponieważ nie ma dostępu do algorytmów jakie stosuje firma dostarczająca ww. system przy generowaniu sprawozdań, jednak skieruje do tej firmy zapytanie o ich wyjaśnienie;
- odnośnie różnic w liczbie pacjentów podlegających bilansowi zdrowia wynika, że trudno jest wyjaśnić przyczynę tych rozbieżności. Przygotowując się do akredytacji w SP MZOZ analizowano przepisy dotyczące m.in. bilansów zdrowia, porównując rozbieżności między przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania¹⁵ i rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, dotyczące zakresu wieku dzieci podlegających bilansom. SP MZOZ nie jest w stanie określić, jakie w sprawozdaniu MZ-11 generowały się dane dotyczące wieku osób podlegających bilansowi zdrowia. Rozbieżność między przepisami ww. rozporządzeń mogła też wpłynąć na błędne kwalifikowanie dzieci przez lekarzy do bilansów zdrowia w ww. systemie, np. w zakresie kwalifikowania do tego badania pięciolatek;
- odnośnie różnic w liczbie pacjentów, którym wykonano bilans zdrowia wynika, że zostało to spowodowane sposobem wprowadzania takich świadczeń do ww. systemu. Bilanse zdrowia wprowadzano i rozliczano w ww. systemie jako

¹⁴ Programy: „Jakość narodzin – jakość życia” (realizowany na bazie szkoły rodzenia), „Karmienie piersią najlepsze dla matki i dziecka” (realizowany przez Poradnię Laktacyjną), „Profilaktyka rozwojowa dysplazji stawów biodrowych u niemowląt” (realizowany przez Poradnię Preluksacyjną), „Planowanie rodziny odpowiedzialnym rodzicielstwem” (realizowany przez Poradnię Planowania Rodziny), „Zdrowe życie – dobre życie” (realizowany przez Poradnię Promocji Zdrowia).

¹⁵ Dz. U. poz. 2069.

świadczenia o różnych kodach, np. 2.4 jako porada lekarska lub 2.17 – jako bilans zdrowia. W sprawozdaniu MZ-11 widoczne są tylko te świadczenia, które rozliczano jako bilans zdrowia, czyli 2.17 i dlatego jest ich mniej. Nieprawidłowość wynikała z błędów popełnianych przez lekarzy przy wprowadzaniu tych danych do ww. systemu.

(akta kontroli str. 43-80, 674-679, 708-712, 725-726, 731-732, 740, 742)

Zdaniem NIK SP MZOZ, zgodnie z art. 30 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej¹⁶ jest zobowiązany do przekazywania w sprawozdaniach MZ-11 danych pełnych, zgodnych ze stanem faktycznym, rzetelnych i wyczerpujących. Aby zapewnić realizację tego obowiązku dane podlegające przekazaniu powinny być gromadzone rzetelnie i w sposób zapewniający ich sprawdzalność. Brak możliwości sprawdzenia rzetelności opisanych wyżej danych świadczyć może – zdaniem NIK – o słabości systemu kontroli wewnętrznej w tym zakresie. Potwierdzają to wyjaśnienia Dyrektora SP MZOZ z których wynika, że brak weryfikacji prawidłowości gromadzenia i wykazywania ww. danych był niedopatrzeniem, a zadanie to zostanie powierzone pracownikowi ds. rozliczeń z NFZ.

2. Zgodnie z § 2 pkt 5 umowy z NFZ¹⁷, SP MZOZ był obowiązany do bieżącego aktualizowania danych o swoim potencjale wykonawczym przeznaczonym do realizacji umowy, przez który rozumie się zasoby będące w dyspozycji SP MZOZ służące wykonywaniu świadczeń opieki zdrowotnej, w szczególności osoby udzielające tych świadczeń wraz z ich harmonogramami. W załączniku nr 1 do umowy („Harmonogram-zasoby”) wskazywano m.in. nazwiska lekarzy udzielających świadczeń.

W latach 2018-2020 (I kwartał) w związku z długotrwałą (od lutego do maja 2019 r.) nieobecnością w pracy jednego z lekarzy Poradni Dzieci Zdrowych, zorganizowano zastępstwa – badania bilansowe były prowadzone przez trzech innych lekarzy zatrudnionych w Przychodniach Rejonowych SP MZOZ przy ul. Łokietka 6 i Wojska Polskiego 49 w Słupsku.

Dyrektor SP MZOZ wyjaśniła, że w przypadku nieobecności lekarza zastępował go lekarz z innej przychodni lub lekarz z przychodni, w której zatrudniony był lekarz nieobecny oraz że SP MZOZ nie zgłaszał zastępstw lekarzy w Poradni Dzieci Zdrowych do NFZ z uwagi na brak takiego obowiązku. Według Dyrektora zgłoszenia takie były wymagane tylko w przypadku zastępstw w Ambulatoryjnej Opiece Specjalistycznej.

Zdaniem NIK przyczyna nie zgłaszania zastępstw do NFZ podana w ww. wyjaśnieniach jest niezgodna z obowiązkiem wynikającym z ww. postanowień umowy z NFZ.

(akta kontroli str. 83-85, 108-109, 172-174, 184-185, 247-249, 280, 413-414, 359-362, 548-549, 685-686, 733-734, 751)

OCENA CZĄSTKOWA

Funkcjonujące w SP MZOZ rozwiązania organizacyjne zabezpieczały udzielanie świadczeń zdrowotnych dzieciom i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości i chorób cywilizacyjnych. Zasoby kadrowe i wyposażenie objętej badaniem Poradni Dzieci Zdrowych umożliwiały realizację zadań w zakresie diagnostyki ww. zaburzeń. Według danych wykazanych przez SP MZOZ

¹⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 443, ze zm.

¹⁷ Aneksy: z 3 stycznia 2018 r. Nr 9/2017 do umowy Nr 11/000089/POZ/16/17 o udzielanie świadczeń gwarantowanych w rodzaju podstawowa opieka zdrowotna, z 4 stycznia 2019 r. Nr 11/2018 do umowy Nr 11/000089/POZ/16/18 o udzielanie świadczeń gwarantowanych w rodzaju podstawowa opieka zdrowotna i z 31 grudnia 2019 r. Nr 12/2019 do umowy Nr 11/000089/POZ/16/19 o udzielanie świadczeń gwarantowanych w rodzaju podstawowa opieka zdrowotna.

w funkcjonującym w tej jednostce systemie informatycznym i raportowanych do NFZ w latach 2018-2019 badania bilansowe wykonano u 61,5% pacjentów podlegających takim badaniom. W SP MZOZ nie wprowadzono ograniczeń w zakresie zlecenia przez lekarzy badań laboratoryjnych dla dzieci i młodzieży. Zorganizowany w SP MZOZ system kontroli wewnętrznej obejmował m.in. prowadzenie dokumentacji medycznej pacjentów, jednak nie był w tym zakresie w pełni skuteczny, nie zapewnił również weryfikacji prawidłowości i rzetelności gromadzenia i wykazywania danych sprawozdawczych w zakresie liczby pacjentów na liście aktywnej lekarzy POZ, w tym podlegających bilansowi zdrowia oraz pacjentów, którym taki bilans wykonano. Nie dokonano ponadto zgłoszenia do NFZ zastępstw lekarzy w Poradni Dzieci Zdrowych, pomimo takiego obowiązku nałożonego postanowieniami umowy, zawartej z ww. podmiotem.

OBSZAR

2. Skuteczność podejmowanych działań zmierzających do diagnozowania i leczenia dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych

Opis stanu faktycznego

2.1. Badanie dokumentacji medycznej 28 pacjentów w wieku od dwóch do 18 lat, którym wykonano w latach 2018 i 2019 badania bilansowe¹⁸ w Poradni Dzieci Zdrowych wykazało m.in., że:

- we wszystkich przypadkach w dokumentacji odnotowano datę badania bilansowego i lekarza prowadzącego badanie, masę i długość ciała oraz obliczono BMI¹⁹ pacjenta;
- we wszystkich przypadkach w dokumentacji nie odnotowano faktu wpisania do książeczki zdrowia dziecka wyników badania bilansowego. Z wyjaśnień lekarz wykonującej ww. badania wynika, że zawsze odnotowuje w książeczce zdrowia dziecka fakt przeprowadzenia badania bilansowego, a od 25 listopada 2020 r. wprowadza o tym adnotację w historii choroby;
- w przypadku dwojga dzieci, u których stwierdzono nadwagę lub otyłość (w tym jednego dwulatka) oraz w przypadku dwojga dzieci zdrowych²⁰ w dokumentacji nie odnotowano, czy lekarz w trakcie badania bilansowego zmierzył ciśnienie krwi dziecka. Lekarz wykonująca jedno z ww. badań bilansowych wyjaśniła, że wizyta bilansowa dwulatka często przebiega w atmosferze niepokoju, a tym samym nadmiernej ruchliwości dziecka, w związku z czym w takim przypadku odstępuje się od badania ciśnienia tętniczego z uwagi na możliwy duży błąd odczytu;
- w przypadku pięciorga dzieci, u których stwierdzono nadwagę lub otyłość oraz w przypadku 10 dzieci zdrowych²¹ w dokumentacji medycznej nie odnotowano, czy lekarz udzielił porady żywieniowej.

(akta kontroli str. 613-640, 680, 682-683, 685-686, 690-695, 751)

2.2. Badanie dokumentacji medycznej siedmiu pacjentów Poradni Dzieci Zdrowych podlegających badaniu bilansowemu w 2019 r., u których nie wykonano tego badania w 2019 r., a którzy byli na wizycie lekarskiej w 2020 r. wykazało, że we wszystkich przypadkach wykonano zaległe badania bilansowe.

(akta kontroli str. 641-648)

¹⁸ Do badania wybrano po 14 dokumentacji medycznych dzieci i młodzieży za 2018 r. i 2019 r. (po siedem kart dzieci różnej płci w wieku: dwóch, czterech, sześciu, 10, 14, 16 i 18 lat).

¹⁹ Współczynnik masy ciała, obliczany według wzoru: masa ciała (kg)/wzrost (m)².

²⁰ Karta nr 9 (siedemnastolatek) badania z 2019 r. oraz karty nr 1 (dwulatek), 5 (sześciolatek), 11 (szesnastolatek) badań z 2018 r.

²¹ Karty nr 9 i 12 badań z 2019 r. oraz karty nr 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11; 12, 13, 14 badań z 2018 r.

2.3. W latach 2018-2020 (I kwartał) w SP MZOZ zaburzenia metaboliczne²² zdiagnozowano u 785 dzieci i młodzieży (w tym u 505 dzieci i młodzieży z otyłością), z tego u 260 (w tym 145 z otyłością) w 2018 r., u 392 (w tym 267 z otyłością) w 2019 r. i u 133 (w tym 93 z otyłością) w I kwartale 2020 r. W ww. okresie w Przychodniach SP MZOZ udzielono tej grupie pacjentów 983 świadczeń lekarskich (w poszczególnych okresach odpowiednio: 327, 507 i 149 świadczeń).

Badanie dokumentacji medycznej 10 pacjentów Poradni Dzieci Zdrowych, u których zdiagnozowano otyłość wykazało m.in., że:

- w przypadku dziewięciu pacjentów zaburzenia metaboliczne lub powikłania z nich wynikające, zostały zdiagnozowane przez lekarzy podczas badań bilansowych, a w przypadku jednego – podczas prowadzenia testów przesiewowych. Pacjentom, u których rozpoznano zaburzenia, lekarze zlecali takie badania jak próby wątrobowe, lipidogram, morfologia krwi, poziom glukozy, cholesterolu, kreatyniny, stężenie tyreotropiny, skład moczu, odczyn Biernackiego. Dyrektor SP MZOZ wyjaśniła, że o zakresie badań decydował lekarz w oparciu o wiedzę medyczną – rodzaj zlecanych badań był uzależniony od stopnia otyłości i współistnienia innych chorób;
- we wszystkich przypadkach badana dokumentacja zawierała czytelne wpisy lekarzy, wprowadzane w porządku chronologicznym. W żadnym przypadku do zapisów nie wprowadzono korekt, a karty historii zdrowia i choroby były ponumerowane;
- dwóch pacjentów, u których rozpoznano symptomy zaburzeń metabolicznych lekarz skierował do poradni dietetycznej²³, przy czym w przypadku jednego z nich przed skierowaniem nie zlecił badań diagnostycznych²⁴. Dyrektor SP MZOZ wyjaśniła, że skierowanie do poradni dietetycznej, która nie jest poradnią specjalistyczną (przyjmuje w niej dietetyk, a nie lekarz), nie zawsze musi być poprzedzone specjalistycznymi badaniami. W takim przypadku nie jest również wymagane skierowanie lekarskie. Zalecenie konsultacji w ww. poradni może być wynikiem zaobserwowania u pacjenta problemów żywieniowych, błędów dietetycznych prowadzących do nadwagi/otyłości lub stwierdzenia potrzeby edukacji w zakresie zdrowego odżywiania, nieraz na własne życzenie pacjenta;
- w trzech przypadkach²⁵ lekarz nie skierował pacjentów do poradni specjalistycznej, mimo że zdiagnozował u nich otyłość i znał wyniki zleconych badań diagnostycznych. Dyrektor SP MZOZ wyjaśniła, że w ww. przypadkach pacjenci nie wymagali wyraźnego zalecenia wizyty w poradni dietetycznej, ponieważ dzieci były zbyt małe, a rodzice wykazywali umiejętność zmiany nawyków żywieniowych u dziecka lub rodzice dzieci nastoletnich obiecywali zaingerować w zmianę stylu życia dziecka (zdrowa dieta, regularny wysiłek fizyczny), więc nie wymagali wyraźnego zlecenia wizyty w takiej poradni. W szczególności:
 - w przypadku dziecka pięcioletniego²⁶, słabo mówiącego i nadpobudliwego lekarz zleciła badania diagnostyczne z powodu otyłości stwierdzonej po raz pierwszy, a także regularną kontrolę ciśnienia tętniczego (również w gabinecie pielęgniarskim). Nie zalecała wizyty w poradni dietetycznej z powodu spodziewanej słabej współpracy dziecka. Dostarczone w listopadzie 2020 r. wyniki badań wskazywały na zawyżony poziom cholesterolu w związku z czym lekarz zaleciła dietę niskotłuszczową;

²² W szczególności choroby tarczycy i nadciśnienie.

²³ W jednym przypadku pielęgniarka środowiskowa zaleciła pacjentowi wizytę w Poradni Promocji Zdrowia.

²⁴ Karta z badania nr 8 z 10.

²⁵ Karta z badania nr 3 z 10, 6 z 10, 7 z 10.

²⁶ Karta z badania nr 3 z 10.

- dziecko piętnastoletnie²⁷ było miesiąc wcześniej diagnozowane w Klinice Diabetologii Dziecięcej Uniwersyteckiego Centrum Klinicznego w Gdańsku i jest pod stałą opieką Poradni Nefrologicznej i Kliniki Chorób Nerek i Nadciśnienia ww. Centrum oraz poradni dietetycznej w Gdańsku;
- dziecko trzynastoletnie²⁸ deklarowało zdrowe odżywianie oraz regularny wysiłek fizyczny. Według pomiarów antropometrycznych straciło dwa kilogramy w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, a badania laboratoryjne wykonane siedem miesięcy wcześniej wykazały wyniki w granicach normy – dlatego w ocenie lekarza nie wymagało wizyty w poradni dietetycznej. Podczas kolejnej wizyty bilansowej skontrolowana zostanie waga, a w przypadku takiej potrzeby zlecone zostaną badania kontrolne i wystawione zostanie skierowanie na konsultacje dietetyczne.

(akta kontroli str. 380, 652-670, 700-707, 740-741, 743-744)

2.4. Z wyjaśnień Dyrektor SP MZOZ wynika, że:

- lekarze POZ podejmują samodzielnie działania w leczeniu otyłości (ich głównym celem jest redukcja masy ciała pacjentów). Diagnozując otyłość często zlecają badania diagnostyczne, edukują dziecko i rodziców oraz dają zalecenia stosowne do schorzeń. Funkcjonująca w Przychodni Rejonowej przy ul. Westerplatte 1 w Słupsku w ramach projektu „Zdrowie – Mama i Ja” Poradnia Promocji Zdrowia wspomaga lekarzy przez działania zatrudnionych tam wykwalifikowanych dietetyków. Na terenie Słupska działa tylko jedna taka bezpłatna poradnia. W SP MZOZ nie obowiązywały wytyczne, wskazujące gdzie należy kierować pacjentów z otyłością. Lekarze pracujący w SP MZOZ korzystają z systemów informatycznych, za pomocą których uzyskują wiedzę o ośrodkach i podmiotach zajmujących się leczeniem nadwagi i otyłości;
- nieujęcie w koszyku świadczeń gwarantowanych porad dietetycznych ogranicza skuteczność leczenia otyłości. Leczenie otyłości u dzieci i młodzieży byłoby skuteczniejsze, gdyby łatwiejszy był dostęp do poradni dietetycznych. Pozostałe porady są udzielane wyłącznie odpłatnie w prywatnych gabinetach dietetycznych. Najlepszym rozwiązaniem byłoby utworzenie w Słupsku specjalistycznej poradni endokrynologiczno-diabetologicznej dla dzieci i młodzieży (obsługiwanej przez lekarzy specjalistów endokrynologii i diabetologii dziecięcej), gdyż najbliższa tego typu placówka znajduje się w Gdańsku.

(akta kontroli str. 700-702, 705)

Badanie dokumentacji medycznej 10 pacjentów Poradni Dzieci Zdrowych, u których zdiagnozowano otyłość wykazało m.in., że:

- wszystkim pacjentom lekarz udzielił porady żywieniowej, a siedmiu z nich zalecono skorzystanie z porady dietetycznej (trzem pacjentom nie zlecono takiej porady²⁹). Dyrektor SP MZOZ wyjaśniła, że jeden z ww. trzech pacjentów³⁰ otrzymał takie skierowanie na wcześniejszej wizycie. Ze skierowania nie skorzystał, a kolejne otrzymał po wizycie objętej badaniem NIK. Drugiemu z ww. pacjentów³¹ nie zlecono wizyty w poradni dietetycznej z powodu spodziewanej słabej współpracy dziecka z dietetykiem. Nie zna natomiast powodów niewystawienia skierowania trzeciemu z ww. pacjentów³², gdyż lekarz prowadzący badanie jest na emeryturze i nie ma z nim kontaktu;

²⁷ Karta badania nr 6 z 10.

²⁸ Karta badania nr 7 z 10.

²⁹ Karty z badania nr 1, 2 i 5 z 10.

³⁰ Karta z badania nr 1 z 10.

³¹ Karta z badania nr 5 z 10.

³² Karta z badania nr 2 z 10.

- pacjentów nie kierowano do leczenia w uzdrowiskach lub szpitalach. W żadnym z objętych badaniem przypadków w dokumentacji medycznej nie odnotowano dokumentów lub informacji dotyczących leczenia specjalistycznego.
(akta kontroli str. 652-670, 698-699, 702-707)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W dokumentacji medycznej jednego dziecka, u którego stwierdzono otyłość oraz dwojga dzieci zdrowych³³ (z 28 dokumentacji objętych badaniem) nie odnotowano, czy lekarz w trakcie badania bilansowego zmierzył ciśnienie krwi dziecka.

Dyrektor SP MZOZ wyjaśniła, że brak w dokumentacji adnotacji o zmierzonym ciśnieniu ww. dzieci wynika z przeoczenia lekarzy oraz że zostaną oni pouczeni o obowiązku wpisywania tych danych w dokumentacji medycznej.

(akta kontroli str. 621, 627, 631, 637, 680, 682, 685, 694-695)

2. W dokumentacji medycznej pięciorga dzieci, u których stwierdzono nadwagę lub otyłość oraz 10 dzieci zdrowych³⁴ (z 28 dokumentacji objętych badaniem) nie odnotowano, czy lekarz w trakcie badania bilansowego udzielił porady żywieniowej.

Lekarz wykonująca cztery z ww. badań bilansowych wyjaśniła, że porada dotycząca żywienia znajduje się w arkuszu bilansowym, który funkcjonuje w Poradni od 2019 r. oraz że porady takiej udziela każdorazowo (w przypadku dzieci zdrowych informuje o konieczności przyjmowania witaminy D, a porady szczegółowej udziela tylko w przypadku stwierdzenia u dziecka nadwagi lub otyłości).

Dyrektor SP MZOZ wyjaśniła, że brak wpisu o udzielonej poradzie w dokumentacji medycznej wynika z przeoczenia oraz że niezbędne będzie przeszkolenie lekarzy w zakresie prowadzenia dokumentacji medycznej.

(akta kontroli str. 621, 624, 627-631, 633-640, 680, 682-683, 685-686, 690-691)

3. W dokumentacji medycznej dwojga dzieci (z 28 dokumentacji objętych badaniem), u których z przeliczenia wskaźników masy i długości ciała wynikała otyłość, nie odnotowano, że podjęte zostały działania diagnostyczne (w dokumentacji jednego dziecka zaznaczono, że jest zdrowe³⁵, a drugiego³⁶ – stwierdzono otyłość II stopnia nie zlecając badań). Ponadto z zapisów dokumentacji medycznej jednego dziecka³⁷ wynikała jego otyłość, tymczasem lekarz przeprowadzająca badanie wpisała w dokumentacji nadwagę (pacjent był pod opieką poradni specjalistycznej).

Dyrektor SP MZOZ wyjaśniła, że lekarz, która przeprowadziła ww. badania jest na emeryturze i nie ma z nią kontaktu, w związku z czym nie zna przyczyny ww. nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 616, 632, 637, 692-693, 713, 716)

4. W dokumentacji medycznej czworga dzieci, u których z przeliczenia wskaźników masy i długości ciała wynikała nadwaga (z 28 dokumentacji objętych badaniem), lekarz w trakcie badania bilansowego wpisał błędną diagnozę zaznaczając,

³³ Karta nr 9 (17 latek) badania z 2019 r. oraz karty nr 5 (sześciolatek) i 11 (szesnastolatek) badań z 2018 r.

³⁴ Karty nr 9 i 12 badań z 2019 r. oraz karty nr 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11; 12, 13 i 14 badań z 2018 r.

³⁵ Karta nr 4 badania z 2019 r.

³⁶ Karta nr 11 badania z 2018 r.

³⁷ Karta nr 6 badania z 2018 r.

że dzieci są zdrowe³⁸, a w dokumentacji medycznej jednego dziecka, u którego z przeliczenia ww. wskaźników wynikała nadwaga, nie ujął takiej konkluzji³⁹.

Lekarz wykonująca jedno z pięciu ww. badań bilansowych⁴⁰ wyjaśniła, że arkusz bilansowy, który dokonuje automatycznego wyliczenia wartości centylowych opiera się na normach WHO i funkcjonuje w Poradni Dzieci Zdrowych od 2019 r. i od tego czasu istnieje możliwość wskazania wartości centylowych pomiędzy 85 i 90 centylem, spełniających kryteria nadwagi. W 2018 r. w programie, którym dysponowała Poradnia zaznaczone były wartości 75 i 90 centyli, natomiast niezaznaczona była wartość 85 centyli. Dlatego nadwaga była rozpoznawana przy wartościach powyżej 90 centyla.

Dyrektor SP MZOZ brak konkluzji lekarza w dokumentacji dotyczącej dziecka z nadwagą⁴¹ wyjaśniła niedopatrzeniem. Odnosnie pozostałych trzech przypadków⁴², wyjaśniła, że lekarz po przeprowadzonym wywiadzie z rodzicami wydał ustne zalecenia uznając, że jest to działanie wystarczające (pomimo nadwagi wynikającej z badania).

(akta kontroli str. 618, 627, 629, 635, 639, 680-681, 683, 687, 689, 696-697)

OCENA CZĄSTKOWA

Podejmowane przez SP MZOZ działania zmierzające do diagnozowania i leczenia dzieci i młodzieży, u których stwierdzono otyłość lub zaburzenia metaboliczne wynikające z otyłości były na ogół skuteczne. Kontrola dokumentacji medycznej pacjentów wykazała, że badania bilansowe dokumentowano, podejmowano też działania zmierzające do leczenia pacjentów, których dokumentację medyczną objęto kontrolą. Stwierdzono jednak przypadki braków w dokumentowaniu ww. badań oraz wpisania do dokumentacji błędnych diagnoz po ich przeprowadzeniu.

3. Rozmiar prowadzonych działań profilaktycznych na rzecz zapobiegania i eliminowania u dzieci i młodzieży zaburzeń metabolicznych wynikających z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych

Opis stanu faktycznego

3.1. W okresie objętym kontrolą w SP MZOZ pielęgniarki środowiska nauczania i wychowania przygotowywały po zakończeniu roku szkolnego informacje o problemach zdrowotnych dzieci i młodzieży w poszczególnych grupach wiekowych, w których wykazywały m.in. liczbę dzieci z zaburzeniami rozwoju wynikającymi z otyłości w podziale na szkoły podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne. Analizie poddawano również dane o liczbie dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi, wykazywane w sprawozdaniu MZ-11. Ww. danych nie porównano do danych ogólnokrajowych.

(akta kontroli str. 35, 43-80, 385, 420-426, 503, 595)

SP MZOZ przekazywał do Wydziału Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Słupsku (z inicjatywy tego Wydziału) roczne sprawozdania z Medycyny Szkolnej z zakresu problemów zdrowotnych uczniów w słupskich szkołach oraz kwartalne sprawozdania z realizacji projektu „Zdrowie – Mama i Ja” (na podstawie porozumienia zawartego 28 grudnia 2017 r. z Prezydentem Miasta Słupska)⁴³.

(akta kontroli str. 35, 385, 420-426, 431, 504, 518, 552-573, 596-601)

³⁸ Karta nr 6 badania z 2019 r. oraz karty nr 1, 3 i 9 badań z 2018 r.

³⁹ Karta nr 13 badania z 2018 r.

⁴⁰ Karta nr 1 badania z 2018 r.

⁴¹ Karta nr 13 badania z 2018 r.

⁴² Karta nr 6 badania z 2019 r. oraz karty nr 3 i 9 badań z 2018 r.

⁴³ W sprawozdaniach z realizacji projektu „Zdrowie – Mama i Ja” informowano m.in. o zatrudnieniu dietetyka, akcjach edukacyjnych związanych ze zdrowym odżywianiem, liczbie osób korzystających z Poradni Promocji Zdrowia.

SP MZOZ z własnej inicjatywy prowadził działania edukacyjne rodziców, dzieci i młodzieży w szkołach. W latach 2018-2020 (I kwarta) zorganizowano 45 spotkań w ww. zakresie, głównie w szkołach podstawowych.

Poradnia Promocji Zdrowia z własnej inicjatywy prowadziła na stronie Facebook (www.facebook.com/poradniapromocjizdrowia) poradnictwo w zakresie zdrowego stylu życia. Stronę utworzono w czerwcu 2016 r., a 31 marca 2020 r. odnotowano na niej 366 obserwujących. Na stronie prowadzono również grupę „Szkoła Zdrowego Odżywiania” (obecnie do grupy należy około 100 osób). Z inicjatywy SP MZOZ w styczniu 2020 r. wydano poradnik „Żywność w nadwadze i otyłości” proste praktyczne porady. Koszt wydania tego poradnika (w nakładzie 2,0 tys. sztuk) wyniósł 5,0 tys. zł i był w całości sfinansowany z dotacji Urzędu Miejskiego w Słupsku.

Dietetyk zatrudniony przy realizacji projektu „Zdrowie – Mama i Ja” prowadził w Szkole Rodzenia zajęcia w zakresie zdrowego odżywiania kobiet w ciąży i niemowląt. W ramach ww. projektu działała również poradnia laktacyjna, która edukuje i promuje karmienia piersią, jako ochronę w przypadku zagrożenia otyłością u niemowląt i dzieci.

(akta kontroli str. 35, 386, 415-419, 424, 427-429, 505-516, 519-524, 593-594, 717-718, 733-734, 741, 744)

3.2. W okresie objętym kontrolą w celu realizacji projektu „Zdrowie – Mama i Ja”, dotyczącego m.in. zdrowego odżywiania dzieci i młodzieży oraz profilaktyki nadwagi i otyłości, prowadzono prelekcje dla dzieci i młodzieży w szkołach (opisane w punkcie 3.1 wystąpienia). SP MZOZ zorganizował również w Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Słupsku jedno spotkanie z pedagogami szkolnymi, w którym uczestniczyło 21 osób.

Ww. zagadnienia były również przedstawiane podczas imprez organizowanych na terenie Słupska, programów edukacyjnych w mediach, na stronie www.tv-slupsk.pl oraz na telebimach w przychodniach SP MZOZ. W okresie objętym kontrolą odbyły się 23 takie imprezy oraz zorganizowano 22 programy edukacyjne⁴⁴.

Ww. zadania, wykonywane przez realizatorów projektu „Zdrowie-Mama i Ja” oraz pielęgniarki medycyny szkolnej, dokumentowano w szczególności w kwartalnych sprawozdaniach z realizacji projektu.

W latach 2018-2019 SP MZOZ współpracował również z podmiotami zewnętrznymi realizującymi programy promujące zdrowie, tj.: z Głównym Inspektorem Sanitarnym i Polską Federacją Producentów Żywności przy programach: „Trzymaj Formę”, „Miej odwagę stań na wagę”, „Żyj smacznie i zdrowo – kolorowe piątki”. W działaniach uczestniczyły pielęgniarki środowiska nauczania i wychowania.

(akta kontroli str. 35, 387, 431, 553-573, 574-582, 741, 744-750)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

SP MZOZ realizował szereg działań profilaktycznych polegających na promocji zdrowia wśród dzieci i młodzieży. Polegały one m.in. na organizowaniu spotkań edukacyjnych, prowadzeniu w mediach internetowych poradnictwa w zakresie zdrowego stylu życia, wydaniu poradnika o żywieniu w nadwadze i otyłości, a źródłem finansowania ww. działań były m.in. środki przyznane SP MZOZ przez Miasto Słupsk na realizację projektu „Zdrowie – Mama i Ja”, dotyczącego m.in. zdrowego odżywiania dzieci i młodzieży oraz profilaktyki nadwagi i otyłości.

⁴⁴ Prowadzone w szczególności podczas spotkań ze specjalistami w zakresie zdrowego odżywiania.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK wnosi o:

Wnioski

- 1) wzmocnienie systemu kontroli wewnętrznej w zakresie zapewnienia prawidłowego i rzetelnego wykazywania danych w sprawozdaniach jednostki,
- 2) wzmocnienie mechanizmów kontrolnych mających na celu zapewnienie rzetelności prowadzenia dokumentacji medycznej,
- 3) zgłaszanie do NFZ zmian w personelu medycznym zgodnie z postanowieniami umowy zawartej z tym podmiotem.

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, dnia 14 stycznia 2021 r.

Kontroler

Mariusz Syrek

główny specjalista kontroli państwowej

podpis

WICEDYREKTOR DELEGATURY
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
w Gdańsku

2 up.

Ewa Duszczyńska